

ukrcaj sporne robe na palubu ima smatrati grubom nemarnošću ili ne, te da li je krcanje i prijevoz odnosne robe na palubi broda uobičajeno ili ne, za rješenje ovoga spora i spornog pitanja visine ograničenja brodarove odgovornosti je bespredmetno.

Iz istih razloga neodlučno je i pitanje da li je postojao ili nije izričiti pristanak krcateljev da brodar teret krca i prevozi na palubi broda.

G.B.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Drugostepena presuda br.III-S1-1954/73-2
od 6.III 1974.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, prof.dr Branko Jakaša

Špediter - Špediter nije odgovoran za gubitak robe ako mu njegov komitent nije dostavio teretnicu na temelju koje bi se mogao legitimirati brodaru za preuzimanje robe - Ovo i pod pretpostavkom da se i ponašanju špediterovu može prigovoriti

Tužitelj je uvoznik, a tuženi je špediter.

Sporno je među strankama da li je tuženi špediter dužan tužitelju platiti utuženi iznos od 103.340,20 din. na ime naknade štete za izgubljenih 20 kom. brodskih limova koji su prevezeni iz SSSR-a u Jugoslaviju brodom "Smela" po teretnici br. 1 od 15.III 1970. g, a koji su limovi djelomično iskrcani u Rijeci (3 kom), a 18 komada u Puli, kao višak tereta na pristaništu Brodogradilišta "Uljanik" u Puli, tako da odnosni limovi nisu isporučeni krajnjem korisniku robe Brodogradilištu "Viktor Lenac" u Rijeci.

Prvostepeni sud rješavajući spor odbio je tužitelja s tužbenim zahtjevom u cijelosti, iz razloga jer je nakon izvedenih dokaza i provedene rasprave našao da tužitelj zahtjev nije opravdan stoga što tuženi nije mogao postupiti po dobivenim nalogima od tužitelja, da bi primio robu. Tuženi kao špediter nije imao posebnih obveza dok se roba ne dopremi u odredišnu luku Rijeku, jer se isporučitelj trebao pobrinuti za ukrcaj robe plaćanjem vozarine i osiguranja robe do odredišta, pa je tuženom preostalo samo

da prihvati robu ispod čekrka broda i obavi carinske formalnosti u vezi s uvozom robe u zemlju, no sve to pod uvjetom da je na teretnici tuženi naznačen kao ovlaštenu primalac tereta. Kako i pored poduzetih mjera tuženi nije bio naznačen kao primalac tereta, već je na teretnici kao primalac bio naznačen drugi špediter, odnosno njegova filijala u Puli, to tuženi da je i htio nije se mogao pojaviti ispod čekrka broda radi prijema robe, a da se i pojavio ne bi mu roba bila isporučena, jer zbog nedostataka dokumentacije nije mogao znati koliko je robe stvarno ukrvano na brod i koju količinu tereta treba da primi. Stoga tuženi ne može odgovarati za sudbinu robe od časa kad je predana ispod čekrka broda.

Presudu žalbom pobija tužitelj zbog povreda formalnog i materijalnog prava, i predlaže da se pobijana presuda preinači i udovolji tužbenom zahtjevu, odnosno da se presuda ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Povredu prava tužitelj vidi u tome što smatra da prvostepeni sud na temelju utvrdjenih činjenica: da je tuženi bio tužiteljev špediter; da je znao kakvu robu i u kojoj količini treba preuzeti; da se kao primalac imao pojaviti u određenoj luci ispod čekrka broda, a to tuženi nije učinio, nije mogao odbiti tužiteljev zahtjev. Ističe da je tuženi bio obaviješten od tužiteljeva radnika i dopisom od 23.III 1970. g. kao i telexom inozemnog špeditera od 19.III 1970. g, kojim brodom i kada će otprilike brod prispjeti u Rijeku, te koja je količina robe za odnosnu luku ukrvano, te da je tuženi u svojstvu tužiteljevog špeditera stupio u neposrednu vezu s inozemnim dobavljačem robe, te da je očito da je tuženi propustio dužnosti urednog špeditera, te da sud nije mogao uzeti da se tuženi u predmetnom slučaju nije mogao pojaviti kao primalac prilikom prispjeća broda u Rijeku.

Smatra da je propustom dužne pažnje tuženoga kao špeditera došlo do toga da roba nije došla u ruke naznačenoga krajnjega korisnika.

Smatra da prema prijevoznim ispravama jedino je bio tuženi legitimiran kao primalac robe, pa da se ne može uzeti da je tuženi kao špediter poduzeo sve potrebne mjere pri otpremi i prijvatu robe, jer da je tuženi u cijelosti izvršio svoje obaveze špeditera u odnosu na robu, ne bi došlo do gubitka. Okolnost da je u teretnici

kao primalac bio naznačen drugi špediter, ne znači da tuženi kao lučki špediter nije mogao da se pojavi kao primalac robe s broda "Smela" i da traži izručenje odnosne robe.

Drugostepeni sud je žalbu odbio iz slijedećih razloga:

Rješavajući spor prvostepeni sud je proveo potrebne dokaze i utvrdio sve činjenice potrebne za pravilno rješenje spora, pa je na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja donio pravilnu presudu.

Iz provedenih dokaza slijedi da je tužitelj kao uvoznik brodskih limova za krajnjeg korisnika Brodogradilište "Viktor Lenac" sklopio ugovor o kupovini brodskih limova, kako za potrebe Brodogradilišta "Viktor Lenac" u Rijeci, tako i za potrebe Brodogradilišta "Uljanik" u Puli, i to po paritetnoj klauzuli CIF Rijeka, odnosno Pula. Spornu količinu limova u težini od oko 50.000 kg, tužitelj je kupio po klauzuli FCO SSSR - Mađarska granica, a ovo slijedi iz dopisa tuženoga prodavaocu robe iz Moskve od 29.X 1969. g. Ova je roba trebala doći željeznicom, međjutim dispozicija od 23.X 1969.g, koju je tuženi kao špediter tužiteljev dao inozemnom prodavaocu robe, izmijenjena je telegramom tuženoga od 20.XI 1969. g, tako da se roba pošalje prvim brodom CIF Rijeka ili Pula. Telexom od 19.III 1970. g. prodavalac robe obavještava tužitelja da je po teretnici br. 1 na brod "Smela" ukrcano 23 kom. brodskih limova u težini od 48.616 kg prema akreditivu 21 2158881. Dana 23.III 1970. g. tužitelj o tome obavještava krajnjega korisnika Brodogradilište "Viktor Lenac" napomenom da se brod očekuje u Rijeci oko 25.III 1970. g, i da je o tome telefonski obaviješten tuženi, filijala Rijeka, s napomenom da stupi u vezu sa špediterom koji nije bio njegov špediter radi teretnice i ostale dokumentacije, jer pretpostavlja da je inozemni špediter adresirao teretnicu i uputio telegram na toga špeditera. Nadalje iz prepiske koja se vodila među strankama u odnosu na spomenutu robu slijedi da je tužitelj tek dopisom od 14.V 1970. g. obavijestio tuženoga da je brodom "Smela" 17.III 1970. g. otpremljena iz Iličevska za Brodogradilište "Viktor Lenac" sporna pošiljka brodskih limova, pa kako o tome tužitelj nije primio nikakovu obavijest traži da mu se dadu potrebni podaci i dostavlja tuženom prodavaočevu fakturu i original teretnice s molbom da se pošiljka što prije ocarini. Teretnica br. 1, na spornu količinu brodskih limova glasila je "po naredbi" drugoga špeditera ("to the order" drugoga špeditera) - obavijest tužitelju

("notify:" tužitelju). Po toj teretnici, kako slijedi i iz iskaza svjedoka i potvrda o iskrcaju poduzeća "Luka", Rijeka, brod je u Rijeci iskrcao 3 kom. brodskih limova, pa je obzirom na podatke iz manifesta broda poduzeće "Luka" uložilo protest brodarovu agentu za manjak od 20 brodskih limova, koji su trebali biti iskrčani po teretnici br. 1. Brod "Smela" vršio je iskrcaj spornog tereta od 30.III do 3.IV 1970. g, pa je otplovio u Pulu gdje je iskrcao ostatak tereta u periodu od 3. do 8.IV 1970. g. Prema dokumentaciji podnesenoj u toku spora brod je u Puli iskrcao teret po teretnicama za luku Pulu, a osim toga iskrcao je 18 brodskih limova više, koje je limove preuzeo špediter na koga je glasila teretnica, i predao ih Brodogradilištu "Uljanik", Pula. Nakon tužiteljeva dopisa od 14.V 1970. tuženi započnje potragu za odnosnim limovima i o stanju odnosnoga tereta obavještava tužitelja.

Ocjenjujući prema tome rad i ponašanje tuženoga, pa i tužitelja, ne može se prihvatiti u cijelosti stajalište pobijane presude da je tuženi u cijelosti postupao kao uredan špediter. Pošto je tuženi po dobivanju dispozicije stupio u neposrednu vezu s inozemnim prodavaocem robe pa je inozemnom prodavaocu dao i promjenu instradacije robe - umjesto željeznicom, brodom u Rijeku - tuženi je trebao više pažnje obratiti u pogledu odnosne robe, pa sve i kad ne bi bio obaviješten o prispijeću robe, poduzeti potrebne mjere da prati što se dešava s odnosnom robom, iako nije primio isprave - teretnice koje bi ga ovlašćivale za prijem odnosne robe. Naime zadatak urednog špeditera među ostalim je da neprestano, a u smislu dobivene dispozicije, prati kretanje robe koje je prihvat primio.

Medjutim još su veći propusti tužitelja kao uvoznika robe. Tužitelj kao kupac i uvoznik robe učinio je grubu povredu svoje dužnosti time što prodavaocu robe nije dao potrebne podatke u pogledu pravilnog popunjavanja teretnice iako je, kako to slijedi iz dokaza podnesenih u toku spora, roba bila prodana uz uvjete dokumentarnog akreditiva. Tužitelj je morao znati da kod kupovine robe po klauzuli CIF s oznakom luke odredišta, u predmetnom slučaju Rijeka, da bi banka mogla izvršiti pravilno plaćanje i manipulaciju s ispravama po kojima se kupljena roba plaća, a odnosne isprave moraju na pravilan način biti ispostavljene. Iz teksta teretnice br. 1, a koja se odnosi na spornu robu ukrčanu u brod "Smela" u luci Iličevsk, jasno slijedi da je po odnosnoj teretnici bio ovlašten na prijem robe drugi špediter, a ne tuženi. Osim toga kao adresa za obavijest u teretnici je naznačen tužitelj. Kad je tužitelj

primio originale teretnica od banke, trebao je odmah zatražiti da osoba ovlaštena na raspolaganje robom po teretnici prenese odnosne teretnice na tuženoga, da bi se ovaj mogao pojaviti kao ovlašten primalac ispod broda u luci iskrcaja i po odnosnoj teretnici zatražiti predaju tereta, odnosno poduzeti potrebne mjere za zaštitu interesa svoga nalogodavca, tj. tužitelja.

U predmetnom slučaju tako nije postupljeno, pa se stoga ne može prihvatiti stajalište žaliteljevo da je do štete i gubitka limova koji su predmet spora došlo krivnjom tuženoga špeditera. Pravilno uzima pobijana presuda da se tuženi kao ovlašten primalac robe po teretnici br. 1 nije mogao pojaviti kao primalac robe ispod čekrka, niti poduzimati neke posebne mjere, pa da stoga i ne odgovara za sudbinu robe. Naime sudionici u prijemu robe koja je po odnosnoj teretnici djelomično (tri bordska lima) iskrcana u Rijeci i predana poduzeću "Luka", Rijeka, jer se ovlašten primalac robe nije po dolasku broda u luku pojavio, a ostatak robe, tj. 18 limova (tri s oznakom robe iz teretnice br. 1, a 15 bez oznake) iskrčani su i predani špediteru na koga je glasila teretnica, koji ih je predao Brodogradilištu "Uljanik", Pula. Sve ove činjenice utvrdio je tuženi špediter, nakon što je dobio tužiteljevo pismo od 12.V 1970. g, dakle nakon skoro dva mjeseca po iskrčanom teretu, i tada je tek tužitelj poslao tuženom original teretnice, po kojoj je tuženi trebao robu primiti s broda "Smela". Nakon prijema ovoga pisma tuženi špediter dao se u potragu za odnosnom robom i utvrdio sve činjenice u pogledu stanja odnosne robe.

Da je sporna roba djelomično iskrcana u Rijeci, a drugim dijelom u Puli, ne može se pripisati krivnji tuženoga, jer tuženi bez originalne teretnice nije ni prema brodu, a ni prema drugim osobama, koje su sudjelovale u prijemu odnosne robe, mogao poduzeti određene mjere za preuzimanje robe, jer nije iz teretnice kao vrijednosnog papira bio ovlašten na to.

Obzirom na sve izloženo, a napose na okolnost da je tužitelj kao uvoznik robe, i organizacija udruženog rada ovlašten na međunarodnu trgovinu, propustio osnovne principe poslovanja u međunarodnoj trgovini, i postupak s ispravom kao što je teretnica, očito je da je sam tužitelj skrivio štetu koja mu je nastala što tuženi nije prihvatio robu u odredišnoj luci Rijeci, kako je to trebao učiniti u smislu primljene dispozicije.

Kako se u predmetnom sporu radi o zahtjevu za naknadu štete za neizručenu robu, tj. brodske limove krajnjem korisniku, poduzeću "Viktor Lenac", to za takovu štetu tuženi nije odgovoran, iako u njegovom poslovanju po dobivenoj dispoziciji ima kako je to naprijed navedeno i propusta urednog špeditera, no štetne posljedice tih propusta nisu predmet ovoga spora ni naznačenog zahtjeva za naknadu štete. Naime iz odredaba čl.11. Općih uvjeta poslovanja međunarodnih špeditera Jugoslavije, a koji uvjeti kao ugovorno pravo vrijede među strankama, smatrat će se da komitent nije pravovremeno predao špediteru potrebne dokumente ako mu ih pravovremeno ne dostavi. Špediter nije dužan ispitivati ispravnost dokumenata, pa posljedice proistekle iz neispravnih dokumenata ili dokumenata koji nisu špediteru pravovremeno predani snosi komitent, -utoliko prije što u smislu odnosnih općih uvjeta špediter nije dužan tražiti da mu se roba preda uz polaganje garancije.

G.B.

Bilješka.- Gornjim razlozima presude mogli bismo dodati još jedan. Kad je tužitelju bilo jasno činjenično stanje, a posebno okolnost da je do gubitka tereta došlo krivnjom njegovog prodavaoca, koji je protivno njegovom nalogu izdao teretnice na drugog špeditera, tužitelj je morao, dok još nije nastupila zastara, zahtijevati naknadu štete od svog prodavaoca. Tuženi špediter mogao bi biti odgovoran samo za troškove koji su nastali u potrazi za robom. Kad je jednom ustanovljeno da je do gubitka došlo prodavaočevom krivnjom, dužnost i pravo zahtijevati naknadu štete od prodavaoca pada na kupca, u ovom sporu na tužitelja. Špediter je dužan samo da po mogućnosti ustanovi iz kojih je razloga došlo do gubitka robe, i da na taj način svom komitentu omogući zahtjev od prodavaoca da mu nadoknadi štetu. Špediteru to nije moguće jer prema prodavaocu svoga komitenta nema aktivne legitimacije iz kupoprodajnog ugovora. U koliko je špediterov komitent propustio tražiti naknadu štete od svoga prodavaoca, mora sam snositi štetne posljedice.

B.J.